

АНОТАЦИИ НА МАТЕРИАЛИТЕ НА ДОЦ. Д-Р СТОЙКА ПЕТРОВА ПЕНКОВА

представени за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Историческа социология на неравенството и дискурса), обявен в Държавен вестник, брой 96/11.11.2025 г.

1. Монография

Пенкова, С. (2025). *Фигури на дистинктивността. Фигури на афективността*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“

Настоящото изследване обединява два на пръв поглед свършено различни - не само пространствено и времево, но и по своите афективни настроености, светове на „живота“: единият представя „там-и-тогава“ на едно българско село, а другият изглежда тук-и-сега на афективната другост, очертавайки операционалната опозиция между 1) *позитивната дистинктивност*, описана в първата част на монографията като „имане“ на свят, като „дареност“ на дистинктивните хора и места; и 2) *негативната дистинктивност* като лишеност на „хората без бъдеще“, като изключеност на „афективните други“, интерпретирана във втората част на анализа. Тази същностна опозиция е вградена в самата концептуална рамка на книгата и многократно се проблематизира в хода на постъпателното ѝ разгръщане. Това, което събира тези на пръв поглед несъвместими в своята полярност светови фрагменти, е опитът ми да хвърля светлина върху фините механизми на същностните различия, чрез които неравенствата могат да бъдат разпознавани афективно като усетени вътрешноличностно и като осезаеми в междуличностните срещи. А това е така, защото самата човешка заедност и съвместност са дълбоко свързани с афекта и емоцията: видимо както в най-баналното и рутинно взаимодействие лице-в-лице, така и в общностните отношения, белязани от различни форми на афективна солидарност; но също и в контекста на социалните различия и неравенства, маркиращи разнообразни форми на афективни включвания и изключвания. Нещо повече, самото създаване и разпространение на културните идеали за съвместно съществуване, формите на принадлежност или начините за съществуване

на късномодерния човек са изцяло афективни и често свързани със специфични емоции. И това важи най-вече за онези социални ситуации, в които неравенствата и властовите отношения са маркирали нашите междулически отношения, включвайки афективни процеси на различие и другост.

Разгръщането на така заявената изследователска перспектива се структурира в няколко ключово важни аргументативни вериги, спомагащи за праксеологично разбиране на *дистинктивността и афективността*, а оттук и на различните фигури, в които се отливат – дистинктивният герой на труда, демонстративно образцовият труженик, „достойните пионери на това голямо народополезно дело“, но и афективната другост на бежанеца, на етническия друг, „омразните“, „страшни“, „отвратителни“ други, които изпълват „нашето“ въображение. Така фигурата на афективната другост се представя като огледален образ на интерпретираната в първата част фигура на дистинктивността – и *двете, разбира се, дистинктивни, но с обратен знак; и двете афективни, но в различен смисъл*. Дистинктивни с различен знак доколкото позитивно или негативно „вършат“ отличителности, разграничености, отграничености, изключености; афективни в различен смисъл, доколкото стоят в основата на две различни онтологии на жизнения свят: тези на *афективната близост и на афективната отдалеченост*.

Тяхното разгръщане в различни, но винаги максимално конкретни и емпирично установими приближения се случва с отварянето на всяка поредна глава от книгата. *Първа глава* се насочва към жизнените преходи като централни за разбирането на социалните структури и жизнения опит в българското село, интерпретирайки ги в една праксеологична перспектива като перформативно вършени, чрез което техните многообразни форми се изпълват с живот, т.е. натоварват се с време и се изживяват. *Втора глава* поставя жизнените преходи и трансформациите в контекста на дистинктивното село чието афективно-дискурсивно обосноваване се случва през специфична – бих казала – емотивна дискурсивна практика каквато е *Книгата за впечатления*. Към нея е добавено *Приложение*, в което са описани всички посещения в коментирания период и впечатленията от тях. Прилагането на този архивен исторически бекграунд има за цел да уплътни приведените теоретични аргументации, включвайки цялата афективна история, описващи агенти, пространства, времена, знания, практики, чрез които пред нас се разкрива там-и-тогава на социалистическото всекидневие на демонстративното образцово стопанство, изградено в контекста на една *афективна онтология на близостта* като интензивна и поглъщаща форма на афективна

солидарност, осъществявана чрез позитивна дистинктивност. *Трета глава* разсъждава върху афективните практики и връзката им с дискурса. *Четвърта глава* въвежда проблема за афективната другост в контекста на езика на омразата. *Пета глава* дискутира емоциите на омразата, страха и отвращението като технологии на афекта, поставяйки проблема за невидимия всекидневен расизъм спрямо българските роми в условията на COVID-19. Така последните три глави включват анализи на практически ситуации на „вършене“ на неравноценност като генерации (или не) отношения на *афективно неравенство*. В тях се експлицира практическата логика на засрещането на различни (афективни) индивидуални и колективни тела и дискурси, при което някои от тях биват „чувани“ и „виждани“ като афективни други. В тези глави дискурсивната аналитика на емоциите откроява начините, по които определени емоции действат перформативно, „разцепвайки“ опита на живеенето заедно и явявайки сингуларни форми на „нараненост“. Това разцепване на опита е в основата на специфичната *афективна онтология на отдалечеността*, която оформя контурите на социалното и телесното пространство в късномодерната човешка ситуация като корпорализира социалната уязвимост, изкривява и деформира усета за „себе си“ като само-нетъждественост, а оттук генерира множество форми на социално страдание сред онези, които понасят върху себе си ефектите на негативната дистинктивност. Удържайки ефектите на онтологиите на близостта и отдалечеността върху човешката ситуация, *Послесловът* прави някои размишления върху граничността и отграничеността като парадигмален опит на късномодерното живеене, показвайки по какъв начин концепциите за „врата“ и „мост“ на Зимел могат да бъдат метафори на една практикувана *афективна онтология на нас самите, разгръщаща се в лоното на грижа*.

Казано по-общо, *обект* на изследването са дистинктивността и афективността, чиито проявления търся в различен изследователски *материал*: 1) исторически архивни документи, събрани в хода на дългогодишната работа в Държавен архив – Пловдив; 2) емпирични казуси, почерпени от собствения ми мисловен архив, както и описани в различни изследователски текстове, проблематизиращи афективни механизми, емоционални репертоари, афективни практики и технологии, знания, възможни решения чрез афекти; 3) дискурсивни сегменти от различни медии (ТВ-новинарски емисии, вестници, списания, социални медии) и от официалния дискурс (изказвания на държавни служители, институционални позиции, законови разпоредби).

Методологията на изследването съчетава множество аналитики като възможни заходи към сложната и многомерна, афективна и пулсираща със своята разноликост и

разноречност емпирия: историческа социология на дискурсивните практики, дискурсивна аналитика на емоцията, аналитика на перформативността и индексикалиите, социална праксеология, етнометодология – всички те подчинени на общата цел за разработване на една *афективно-дискурсивна социология на неравенството* и нейното проблематизиране в трансдисциплинарен ключ.

От тази аналитична и методологична перспектива *целта* на изследването може да се формулира – малко енигматично – като описание на начините, по които *дистинктивността е афективна и афективността е дистинктивна*. Основните *изследователски стратегии* са насочени към: описание на всекидневните сцени, в които посредством негативни категоризации и идентификации другостта се натовазва с афективност, в резултат на което се генерира неравноценност, а в определени ситуации и афективно неравенство; представяне на преплетеността между афективни/телесни/дискурсивни взаимодействия като динамична структура на въплътена взаимна ориентация; експлициране на начините, по които структурите на господство съществуват в афективни форми чрез емоциите на омразата, страха, отвращението, които работят като технологии на афекта за маргинализиране и стигматизиране на афективната другост; проблематизиране на начините, по които се наследява дистинктивността, а оттук уязвимостта, наранеността и страдателността стават социална съдба на афективните други и техните наследници. Оттук и важния въпрос: може ли все пак да се излезе от спиралата на уязвимостта, водеща до разцепване на опита, биографията, идентичността и фрактализираща усета за „себе си“ и „другия“? Така кръгът се затваря, изправени отново пред проблема за неравенството, а оттук и за неравноценността, маргинализираността, стигматизираността, уязвимостта, страдателността, наранеността – все тежки и парещи социални проблеми, които болезнено афектират междучовешките отношения, които оправдават желанието ми като изследовател да не остана само при негативността, а да предложи неин контрапункт. В него *афективността „върши“ позитивна дистинктивност* посредством онтологическото енергизиране и само-енергизиране, наблюдавано при „демонстративното образцово стопанство“, а *дистинктивността „върши“ афективност* посредством трансформациите в първичните диспозиции на участниците в процеса - онези, които, хабиутализирайки своята избраност и формирайки специфични диспозиции за инвестиране, ги влагат като социални инвестиции в общата, символно конфигурирана представа за свят, в която стопанството и „ние“ сме „за пример“, а

неговите/нашите успехи са споделяни със и от всички, които искат да се докоснат до неговата/нашата избраност.

Патосът ми е, че този фрагмент от света може да служи като „врата“ към миналото, от която да черпим енергия, знания, разкази, стратегии за афективна солидарност, както и „мост“, през който да се пренасат „даровете“ и „обещанията“ от миналото към бъдещето – именно в този „дарообмен“ на време като „пренос“ и „обещание“ за ново овременяване виждам възможностите за преодоляване на ефектите на афективното неравенство, а оттук и за практикуване на една *нова онтология на „нас самите“ в лоното на грижа*, в която „промяната“ на това, което сме и което не искаме да бъдем повече, минава през „практическа критика“ на нашите граници, което неизменно предполага философски *ethos* и начин на живот (Фуко).

2. Студии и статии

2.1. Penkova, S., Stoilova, E., Tasheva, M. (2025). Specifics of the biocultural approach and its potential for interdisciplinary studies: on the example of anthropobiotic community. *Ecologia Balkanica*, 17/1, 281-290. (WoS)

В статията се прави опит за аналитично интерпретиране на спецификите на биокултурния подход и неговия потенциал за осъществяване на интердисциплинарни изследвания. Отбелязан е както нарастващият интерес към изследванията, разглеждащи връзката между човека и околната среда отвъд традиционните дисциплинарни граници, така и търсеното съчетаване на експертизата на природните и социалните науки. Така в статията се поставя акцент върху важността на биокултурния подход като аналитичен инструмент, работещ по границите на екологията, биологията, ентропологията и социологията. Приемайки, че обвързването на *екологични знания, културни практики и социални структури* спомага за аналитичното и методологично преодоляване на твърдите граници между природните и социални науки, статията се спира на казуса с пчеларството като пример за биокултурно единство на човешко знание и опит, в което биологичното и културното са в динамично взаимодействие. Като теоретичен и емпиричен принос се въвежда понятието *антропобиотна общност*, разбирана като форма на съвместно взаимодействие между човека и друг жив организъм – пчелното семейство. Това понятие дава възможност да се осмисли съ-битието на човешки

общности и животински съобщества като форма на съжителство, основано на взаимна зависимост, грижа и съ-участие. В него хората са „със“, а не „срещу“ обкръжаващата ги среда, която е „между“ хората и нещата в нея и може да ги свързва – при това афективно, персонално, емоционално – като пространство на творене на общност, като нова форма на заедност.

2.2. Пенкова, С., Ташева, М. (2025). Антропобиотната общност в контекста на биокултурните наследства: към преосмисляне на понятието „зелен хабитус“ по примера на пчелите и хората. В: Антонов, С., Митрев, Г. (съст.). *Хуманитарното и социалното познание - разкази и хоризонти*. Сборник от юбилейна конференция на ФИФ.

В днешно време изменението на климата, засягащо всекидневието и цялостното качество на живот на хората, без съмнение е един от най-големите проблеми, пред които е изправен светът. Настоящата студия се вметва в изследователското поле, което се интересува от проблемите на околната среда като обръща своя фокус към изследване на човешкото въздействие върху биофизичния свят. Тя поставя акцент върху изследването на факторите, които мотивират и предсказват проекологично поведение и нагласи към околната среда, доколкото съществен аспект от отношението на човека към природата и нейното опазване е наличието тъкмо на проекологичен начин на мислене, в основата на който стоят ориентирани в същата посока дорефлексивни нагласи; именно те по специфичен начин формират взаимоотношенията между хората и биофизичния свят, придавайки на отношението *човек – природа* особен смисъл. Затова център на студията е анализът на въздействието върху биофизичния свят през изследването на една **антропобиотна общност**, включваща хора и пчели, в която култивирането на проекологично поведение като специфичен начин на живот е изричен и управляващ принцип. За да покаже как се формира подобна антропо-биотична връзка с елементи от заобикалящата биофизична среда, насърчаваща появата на определени видове холистични диспозиции към околната среда в различни измерения на живота, студията първо се спира на проясняването на понятието хабитус, заето от социологическата перспектива на Пиер Бурдийо и преработено за специфичните нужди на изследването. Разширяването му към екологичните практики и действия на хората, интересувани се от проблемите на околната среда, позволява въвеждането на т.нар. „зелен хабитус“ като аналитичен инструмент, чрез който да се разгърне съдържателната специфика на

нововъведеното разбиране за „антропобиотна общност“. Следващата стъпка е насочена към проясняване на начините на био-културно взаимодействие между човешко-нечовешките агенти на практиката, проиграни чрез конкретен емпиричен казус в края на студията, имащ за цел да експлицира ендегенната логика на естественото проекологично поведение на участниците, които, формулирайки практически своите хабитуализирани отнасяния към себе си и встъпвайки в активно отношение със своите нечовешки съдейци (пчелите), формират нова био-културна човешко-нечовешка (антропобиотна) съобщност, която може да се наследява и предава в наследство под формата на занаят (пчеларство).

2.3. Пенкова, С. (2025). Жизнените преходи в контекста на перформативността: взаимното проникване на тела, пространства и неща при „вършенето“ на преходи. В: Антонов, С., Митрев, Г. (съст.). *Хуманитарното и социалното познание - разкази и хоризонти*. Сборник от юбилейна конференция на ФИФ.

Статията поставя проблема за жизнените преходи в контекста на перформативността на *телата, пространствата и нещата*. Аналитично са проблематизирани процесите на взаимно проникване на *хабитуалност* (телесно мислене, инкорпорирало хабитатни структури) и *хабитатност* (вещни форми, инкорпорирали жизнени практики): телата се движат през пространствата и действат с нещата; пространственото разположение на телата и нещата съставляват местата, в които телата са положени; и всичките три измерения заедно могат да маркират или прикрият, улеснят или възпрепятстват, да материализират или утаят в паметта жизнените преходи, осъществени в миналото и настоящето, както и да структурират тези, които предстоят в бъдещето, включвайки различните измерения на темпоралността.

2.4. Пенкова, С. (2024a). Трансформации и дистинкции в българското социалистическо село: как ТКЗС „Георги Димитров“ с. Ръжево Конаре се превърна в демонстративно образцово стопанство. В: *Жизнени преходи в трансформиращото (се) село: памет, идентичност, наследяване*. Златкова, М., Пенкова, С., Ташева, М. (съст.). 2024. Пловдивско университетско издателство, с. 41-76. ISBN 978-619-7768-09-1.

Студията е опит за интерпретация на трансформациите, протичащи непосредствено след създаването на ТКЗС „Георги Димитров“ в с. Ръжево Конаре, водещи до превръщането му в демонстративно образцово стопанство, т.е. специално конструирано от новата власт **дистинктивно място**, призвано да нормализира идентичността на бъдещите „образцови“ кооператори, които все още не са станали такива каквито трябва да бъдат, а именно *„достойни пионери на това голямо народополезно дело“* (както завещава самият Георги Димитров в телеграмата, изпратена от Москва по повод учредяването на ТКЗС-то в селото). Поставя се аналитичен акцент върху сложния двоен процес, съчетаващ в себе си 1) вертикалните трансформации *отгоре на* хора, места и времена, чрез които на тях им се придава идентичност от властови, нормиращи и идеологически стратегии и дискурси; 2) хоризонталните трансформации *отдолу от* хора, места, времена, чрез които се енергизират агенти, овременяват се техните практики и се разгръщат ефектите на дистинктивността. Описването на тази специфична „двойна реалност“ е структурирано в няколко основни стъпки. Първо се въвежда историческият контекст, на чийто фон се разгръщат трансформациите в селото. След това се проблематизира връзката между дистинктивност и наследяване с цел експлициране на условията за възможност на наследяването на избраността на мястото. В края на студията праксеологически се интерпретира процеса на приемане/предаване на „наследство“ в ситуацията на социалистическите трансформации, осъществени в селото, така както се разкриват в свидетелствата на архивните документи и живите разкази на участниците в тези процеси.

2.5. Пенкова, С. (2024б). Жизнените преходи като праксеологическа нагласа: методологически контексти и аналитични интерпретации. В: *Жизнени преходи в трансформиращото (се) село: памет, идентичност, наследяване*. Златкова, М., Пенкова, С., Ташева, М. (съст.). 2024. Пловдивско университетско издателство, 12-37. ISBN 978-619-7768-09-1.

Студията проблематизира праксеологическата перспектива на „вършене“ на жизнени преходи. Поставяйки под въпрос привидността на конвенционалните подходи, изследващи т.нар. „жизнен път“, в която често той се мисли като рационален, подреден низ от събития, подчинен на телоса на собствената история на живота, студията поставя тематизирането на жизнените преходи в контекста на начините, по които агентите

говорят за тях, описват, договарят, легитимират или ги отричат чрез дискурсивни, институционални и всекидневни практики. Така историята на живота не е непрекъсната, линейна, последователна, кохерентна – следователно – подредена упорядъченост от действия, практики и стратегии, които са насочени към постигането на „заветната“ цел, проблясваща на жизнения хоризонт, а се „върши“ чрез жизнени преходи, които са ефект и проява на локално членство и категоризации и са социално конструирани и конституирани, следователно са социални практики, които са резултат на взаимодействия в социалната реалност. Подобно аналитично проблематизиране на жизнените преходи като част от „историята на живота“ изисква социоаналитично изследване на субектността, защото, както ни казва самият Бурдийо, „посредством разказа за най-„личните“ трудности, за привидно най-строгите субективните напрежения и противоречия – често се проявяват най-дълбоките структури на социалния свят и техните противоречия“ (Бурдийо, 2008: 116). А едва ли буди съмнение, че повечето разкази за осъществени жизнени преходи – било то позитивно или негативно оценени в собствените самоотчети на разказващите – са афективни, доколкото задействат хабитуализирани практически схеми за удържане на отношението към „себе си“. Оттук и важната връзка на този хабитуализиран пласт на отнасянето към себе си и към собствената си история на живота с проблема за „наследяването“ и „приемствеността“ – тази връзка е резултат от това, че на практика чрез фигурата на „наследството“ се „увековечават“ както социални позиции, така и биографични траектории.

2.6. Penkova, S., Tasheva, M. (2022). Inequality, privation, social vulnerability: hate speech toward Bulgarian roma in the context of COVID-19. *Trakia Journal of Sciences*, 20/1, 67-78.

Статията си поставя за задача да тематизира хейтърския дискурс срещу българските роми в условията на Ковид – 19. Тезата е, че пандемията „разбужда“ изтласкани афектации, свързани със социално наследени стереотипи и предръзсъдъци, а формите на лишеност, в които се мислят ромите („не-дисциплинирани“, „не-безопасни“, „не-миещи си ръцете“, „не-като-нас“) маркират пукнатините в символната ефикасност на официалните и всекидневните дискурси, чрез които се твори социален ред. Във всекидневните междучовешки отношения не просто нахлува страхът от етническият друг, от неговото „нехигиенично“ тяло-нарушител на разпоредбите, с което „здравото“ и „незаразено“ тяло се разминава, но и самият обект на страха се оказва свърх-

детерминиран: той действа чрез конструирането на другия като опасност, застрашаваща *самия* живот. Оттук и важните въпроси, на които статията търси отговор: 1) как омразното говорене, „заразило“ всекидневните и институционални дискурси, влече след себе си социални действия на изключване и стигматизиране; 2) как една практическа логика, фундирана върху схващането за ромите единствено през призмата на лишениостта им от онова, което по природа е присъщо на „нас“, стои в основата на неравноценното отнасяне към тях, поставяйки ги в перманентна ситуация на социална уязвимост; най-общо казано: как хейтърският дискурс „прави неща“?

2.7. Penkova, S., Tasheva, M. (2023). Pro-environmental dispositions of young people in their attitudes towards water, *ICERI2023 Proceedings*, 8629-8637.

Глобалното разпространение на Ковид-19 по категоричен начин демонстрира последиците от човешкото въздействие върху живата природа и за пореден път изяви необходимостта от промяна на отношението на хората към планетата и живота на нея. Съществен аспект от отношението към природата и опазването ѝ е формиране на проекологично поведение, базирано на проекологичен начин на мислене, в основата на който стоят ориентирани в същата посока дорефлексивни нагласи. Представеното тук изследване цели експлицирането на дълбинните предразположения на младите хора към едно изчезващо и поради това все по-ценно и все по-ценено природно богатство – водата. За разлика от конвенционалните емпирични социологически изследвания, на които – както още Бурдийо предупреждава – е присъща асиметричност и упражняване на своеобразно символно насилие, статията залага на адаптация към проблематиката на изследването на вече доказала ефективността си неklasическа качествена методология – т. нар. *Проективно Изследване чрез Свободни Асоциации (ПИСА)*. В него се заимстват и обединяват елементи от три разнородни изследователски подхода – 1) етнометодологическите интервенции в света на всекидневието (широко известните Гарфинкъллови *breaching experiments*), 2) метода на свободните асоциации в психоанализата и 3) проективния тест в психологията. Промислена с оглед на целите на настоящото изследване, предлаганата неконвенционална качествена методология предоставя достъп до несъзнаваните представи на респондентите спрямо водата, които са изявени в хода на изследването посредством свободните асоциации на участниците. По този начин дорефлексивните нагласи към водата са експлицирани в няколко

интерпретативни ключа: *живот, стихия, опасност, заетост, хигиена, природа-красота, ценност, индустрия*. Анализът им в последвалата обща дискусия демонстрира различни нива и аспекти на проектологичен начин на мислене сред младите хора, включени в проективното изследване чрез свободни асоциации.

2.8. Пенкова, С. (2019). „Който иска да разбере какво значи - „народна Република“ – нека посети Ръжево Конаре“: хетеротопни и хетерохронни измерения на трансформиращото се социалистическо село. В: *Трансформиращото (се) село*. Съст. Златкова, М., Пенкова, С., Антонов, С., Кацаров, С., Митев, Т., 8-57. ISBN 978-619-7249-56-9.

Студията се спира на една специфична дискурсивна практика от ранните години на социализма, в която може да се открие репрезентация на настъпващите трансформации в едно българско село. Става дума за „*КНИГА за впечатленията вписвани саморъчно от посетителите в кооп. стопанство „Г. Димитров“ с. Ръжево-Конаре, Пловдивско*“ (прав. ориг.), водена от 1948 г. до 1971 г. с различна последователност и интензивност, в която посетителите на ТКЗС-то в селото вписват своите впечатления и – преди всичко – ентузиазирани от видяното послания. Тезата е, че книгата е **дискурсивна хетеротопия**, в която се разгръщат хетерохронните на (само)трансформацията на социалистическото кооперативно село, чрез която се удържа идентичността както на агентите, които са външни на това специфично дистинктивно място, така и на тези, които са вътре в него и които го изпълват с живот чрез своите всекидневни практики. По този начин тя става репрезентация на социалистическата идеология, която символно конструира и конституира приватното (всекидневното трудово пространство, образцовото стопанство, семейството, дома) и съдейства за нормализиране на социалистическата субектност. За целта първо се въвежда историческият контекст, в който се разгръщат трансформациите на селото в „демонстративно образцово стопанство“. След това се проблематизират функциите на това дистинктивно място „отвън“ и „отвътре“, както и неговите хетеротопни и хетерохронни функции. Накрая студията се спира на *Книгата за впечатления*, за да опише начините, по които чрез нея се репрезентират процесите на нормализиране на социалистическата субектност.

9. Пенкова, С. (2018a). Дискурсивна аналитика на емоциите: омразата като социоаналитичен проблем. В: Пенкова и колектив. *Езикът на омразата – хейтърският дискурс и отношението към другия*. Съст. и ред. Стойка Пенкова. Пловдив: ИКСИ, с. 69-105. ISBN: 978-619-7249-27-9.

Студията предлага изследване на дискурсивните проявления на омразата като специфичен емоционален режим, съчетавайки *аналитиката на дискурса* с една *аналитика на емоцията* и инкорпорирайки анализите на афективните структури и емоционалните експресии в обектите на изследване на историческата социология на дискурсивните практики (Пенкова). За целта първо се експлицират основните предпоставки на ИСДП и на социология на емоциите, за да се проясни необходимостта от взаимното им оглеждане в една *дискурсивна аналитика на емоциите*. Преминавайки през социоаналитичното проблематизиране на омразата, като следваща стъпка се въвежда понятието „*емотив*“ (Reddy), за да се докаже тезата, че **емотивите на омразата** са особени дискурсивни и телесни изразявания, насочени към *Другия* като обект на афект, които го категоризират негативно и които със самото това спомагат за приписването на същностно негативни дискурсивни идентичности. Емотивите се оказват директно повлияни от афективните взаимодействия и със самото това променят това, към което се отнасят. Така се разкрива по-общото изследователско намерение омразата и страхът да се проблематизират като все по-натрапващите се емоционални режими, в които често се описва връхлитащото ни през XXI век, а по този начин да се маркират основните акценти, чрез които една дискурсивна аналитика на емоциите би могла да интерпретира особената онтологическа амбивалентност на късномодерната ситуация на живеене едновременно в рисковост и уязвимост, показвайки ни като изследователи необходимостта от нови аналитични подходи и методологии за нейното проблематизиране.

10. Пенкова, С. (2018б). Неравенството в социоаналитична перспектива: към всекидневните му формулирания като емпирични данни. *Социологически проблеми* 2018/1, 161-184.

Настоящата студия предлага праксеологическа оптика към неравенството, проблематизирайки начините, по които се „случва“ във *всекидневните взаимодействия*

като *членово постижение*. В този смислов контекст въпросът *как съществува неравенството* не е просто онтологически и/или епистемологически, а и методологически: неравенството като *социален факт* не може да бъде разбрано аналитично без да удържаме, че 1) то е *концепт*, който е привлечен от естествения език (следователно е същностно индексичен); и че 2) начинът, по който членовете „схващат“ неравенството като значим социален феномен, е *конститутивна част* от самите обективни отношения на неравенство, в които са потопени. Последният параграф на студията се спира на два емпирични казуса, които предоставят данни за това как агентите „вършат“ практически формулирания на своите социални позиции, отношения и форми на взаимодействия, а оттук „ръководят“ и „договарят“ неравенствата помежду си като част от своите всекидневни дела.

11. Penkova, S., Zlatkova, M. (2017). Migration, family life and cultural inheritance on the two sides of the Bulgarian-Turkish border. In: *The New Diversity of Family Life in Europe. Mobile Ethnic Groups and Flexible Boundaries*, Citlak, B., Kurtenbach, S. Lueneburg, M., Zlatkova, M. eds. Springer Publishing House, Germany, 99-123. (SCOPUS)

В студията се проблематизира българо-турската граница и формите на нейното преминаване от определена група хора и техните потомци; хора, които са имали различни обозначения през времето – мигранти, преселници и гъочмени, турци, родени в България, които в различни периоди и по различни (най-често политически) причини са се преместили и установили в Турция. Студията проблематизира както движенията на тези хора, така и техните взаимодействия с институции и други групи през границата, поставяйки акцент върху тяхната „игра“ на идентичности чрез т.нар. „двойна игра“ (по Бурдийо) със статута им на граждани на две държави. Паралелно с това, интерпретирането на „двойното“ гражданство предполага експлициране на видимите исторически и културни пластове, изграждащи конструкцията на идентичностите и взаимодействието между културните модели, които мобилните хора овладяват в процеса на социализация в различните страни. Изследването се насочва към интерпретиране на специфичното използване на културния и социалния капитал в новите социални пространства от страна на тези „гранични хора“ през *стратегииите на семействата и техните деца*. Отчитайки, че появата на нови стратегии за лична и групова идентификация, т.е. за културен контакт и межкултурен диалог между „първото

поколение“ мигранти и приемащите ги общности, постепенно артикулира необходимостта от създаването на стратегии, които да бъдат предадени на техните наследници, т.е. на „второто поколение“, студията поставя акцент върху *формите на преминаване на границите* в началото на 21-ви век чрез експлициране на различните начини за трансгранично завръщане на децата на българските мигранти: *завръщания*, които се насърчават от специфичните начини на обитаване на българо-турската граница – едновременно „от двете страни“. В резултат на особеностите на тази форма на граничност се появява широк спектър от житейски и биографични стратегии (образователни, социални и икономически) на децата на мигрантите, чрез които „новите млади“, т.е. „наследниците“ на българските мигранти в Турция, осъществяват ежедневните си социални взаимодействия „отвъд“ границата. По-внимателният поглед върху формите на преминаване на една граница всъщност дава възможност за проблематизиране на многобройните измерения на живота и света на младите мобилни хора в Европа, които, с подкрепата на своите семейства, разработват стратегии за инвестиране в социален капитал и в наследяване на културни модели от различни страни.

2. 12. Todorova, B., Velcheva, I., **Penkova, S.** 2018. The attitude of adolescents towards the management of food wastes. *Ecologia Balkanica*, 10/2, 83-92. (WoS)

Днес ефективността при управлението на различните видове отпадъци е по-важна от всякога. Високата урбанизация и индустриализация променят производството и потреблението на храни. Ресурсите, взети от природата, се използват в производството на стоки, които се консумират, изхвърлят и се третират като отпадъци. Едно от средствата за постигане на устойчиво екологично развитие е изборът на правилните и подходящи механизми на училищното и семейното образование, преплетени с ефективни технологии в различните сфери на живота. Чрез „правилно“ образование може да се създаде основа за изграждането на нови ценностни ориентации и готовност за опазване на природните ресурси. Статията има за цел да проследи екологичното отношение към храната и хранителните ресурси сред младите хора, предлагайки решения за намаляване на хранителните отпадъци чрез придобиването на отговорни екологични нагласи. За целите на изследването са разработени и приложени въпросници, които са насочени към подбрани по ясна методология групи участници. Интервюирани са 224 юноши на възраст от 12 до 18 години, като е направен задълбочен анализ на

специфичните виждания на юношите относно обучението, храната, хранителните отпадъци, проблемите на околната среда чрез натрупаните емпирични данни за техните всекидневни практики и действия. Получените резултати са обработени с помощта на количествени методи за анализ на отговорите на респондентите по дадения екологичен проблем.

2.13. Пенкова, С. 2015. Дискурсът за Родината като репрезентация на социалистическата идеология: дискурсивни форми и деривации в детски личен дневник от периода 1948/1953 г. *Социологически проблеми*, 1/2, 171-190.

Студията е опит за анализ на дискурсивните практики, в и чрез които се репрезентира образът на Родината в детски личен дневник от ранните години на социализма. В нея се поставят два основни акцента: 1) върху образа на Родината като идеологическа конструкция; 2) върху символната ефективност на дискурса за Родината. Оттук и тезата, че дискурсът за/върху Родината формира специфичен дискурсивен режим, чрез който се изобретява социалистическата субектност: функционирайки като нормализираща екстатична дискурсивна машина, той осъществява процеса на нормализиране на социалистическата феноменалност. Това е възможно, от една страна, защото чрез този дискурс се приписват идентичности – същностно утвърдителните отличителни идентичности на тези, които са свръхдарени и санкционирани от него, както и същностно негативните идентичности на тези, лишени от такава санкция; и от друга страна, защото стереотипизираните репрезентации на Родината съответстват на определени дискурсивни очаквания и преддадености, които зависят от начина, по който субектите на дискурсивната практика са били поставяни под въпрос условно или безусловно от официалната идеология на/върху социалистическата Родина.

2.14. Пенкова, С. (2015). Да преосмислим фукоанското интелектуално наследство през възможностите на една историческа социология на дискурсивните практики. *Критика и хуманизъм*, 44/1, 103-121.

Студията прави опит „изместващо“ да прочете онзи Фуко, за когото понятия като свобода, действеност, субектност са важни с оглед неизменния фокус върху критиката на модерността и „критическата онтология на нас самите“. Оттук залозите на студията и

предизвикателствата, пред които се изправя: 1) критически да преосмисли фукоанското интелектуално наследство, поставяйки акцент върху онтологическите и епистемологически тематизации на концепциите за дискурс, субект, практики на аз-а и на възможността за промяна на „нас самите“; 2) възползвайки се от методологическата евристичност на фукоанските проблематизации, да се опита да представи една обърната перспектива към субектната конституция и нейната активност (“действеност”), а оттук: 3) да представи изследователска позиция, която да работи по границите на конкретните и специфични авторови методологии и едновременно с това да ги удържа, като шанс за разработване на една неklasическа по своя замисъл и историческа по своята методология социология на дискурсивните практики.

Автор на справката

Доц. д-р Стойка Пенкова